

Tandheelkunde

Een gebrek aan
speeksel leidt tot
gebitsschade

Wetenschap 16

Een droge mond ruïneert het gebit snel

Een gebrek aan speeksel treft veel mensen, vooral ouderen. De bescherming van het gebit verdwijnt erdoor.

Door onze redacteur
Sander Voormolen

AMSTERDAM. Patiënten die binnenkomen op het speekselspreekuur van Marja Laine zijn vaak radeloos. „Ze hebben vaak een lange tocht achter de rug van huisarts naar tandarts, specialist en zelfs natuurgenezers, maar nergens anders werd het begrepen”, vertelt Laine. „Als ze hier binnenkomen moeten ze vaak eerst huilen. Eindelijk krijgen ze erkenning voor hun klachten van een droge mond.”

Laine is tandarts en hoogleraar orale diagnostiek aan het Academisch Centrum voor Tandheelkunde (ACTA) in Amsterdam. Sinds drie jaar houdt zij een dag in de week een speciaal spreekuur voor patiënten met speekselproblemen. Ze ziet er vijf per week. Dat is slechts een druppel op de gloeiende plaat, geeft ze onmiddellijk toe. Naar schatting heeft 15 tot 20 procent van de Nederlanders last van drogemondklachten. Het probleem is groter bij ouderen: kijk je in een verpleeghuis dan heeft wel 60 tot 70 procent ermee te maken.

Een droge mond lijkt op zich een onschuldig ongemak, maar kan ernstige gevolgen hebben. „Door een tekort aan speeksel krijgen mensen eerder problemen met slikken, smaak en spraak”, zegt biochemicus Floris Bikker, die nauw met Laine samenwerkt in de analyse van speekselproblemen. „Het benadeelt serieus de kwaliteit van leven van de mensen die het treft.”

Met het speeksel verdwijnt ook de beschermende rol ervan voor het gebit. „Mensen krijgen veel sneller last van gaatjes, erosie, ontstekingen in de mond, candida-infecties. Dat kan heel snel gaan, binnen enkele maanden kan een voorheen gaaf gebit ge-

Hoogleraar Marja Laine: „Sommige patiënten zijn al geholpen met het advies meer water te drinken.”

ruïneerd zijn”, zegt Laine. „Je weet pas hoe belangrijk speeksel is als je het niet meer hebt.” Soms zijn patiënten die Laine ziet zelfs ondervoed; ze zijn niet meer in staat goed te eten omdat het slikken moeilijk gaat of ze niets meer proeven.

De oorzaken van speekselproblemen zijn heel divers, en daarom is er een uitgebreid onderzoek nodig om het probleem te identificeren en te bepalen wat eraan te doen is. Een belangrijke oorzaak is medicijngebruik.

Ongeveer de helft van alle geneesmiddelen is xerogeen, wat betekent dat ze de speekselproductie remmen. Het gaat onder meer om bètablokkers, plaspillen, pijnstillers, kalmerende middelen en antidepressiva. Laine: „Ieder middel geeft een klein risico op deze bijwerking, maar veel ouderen slikken veel van deze middelen in combinatie, waardoor een probleem ontstaat.”

Andere oorzaken zijn bepaalde autoimmuunziekten, of chemothe-

rapie of bestraling van het hoofd- en halsgebied na kanker, waardoor de speekselklieren beschadigd raken. Voor iedere patiënt moet een behandelplan op maat gemaakt worden. „Sommige patiënten zijn al geholpen met het advies meer water te drinken of een suikervrij kauwgompje te nemen. Soms kunnen ze overstappen op alternatieve medicijnen zonder bijwerking op de speekselproductie of kunnen ze een ander innameschema aanhouden.”

Spreekuur

Droge mond door vele oorzaken

Tijdens het speekselspreekuur onderzoekt de tandarts de oorzaak van een droge mond en de kwaliteit van het speeksel. Dit gebeurt aan de hand van vragenlijsten, een voedingsdagboek en het medicijngebruik van de patiënt. Ook volgen speekselmetingen onder drie omstandigheden: in rust, na stimulatie door kauwen en na stimulatie met citroenzuur. Verder wordt de viscositeit ('de stroperigheid') en zuurgraad van het speeksel bepaald. Met deze bevindingen stelt de tandarts een persoonlijk advies op voor de eigen tandarts van de patiënt voor de verdere zorg.

Het probleem kan ook zijn dat het speeksel te waterig is. Bikker: „Daarin zitten dan te weinig mucines, eiwitten met daaraan gebonden koolhydraatketens die grote hoeveelheden water kunnen vasthouden”, zegt Bikker. „Er is een heel scala aan mondproducten op de markt, gels en sprays, die helpen de mond vochtig te houden, maar die zijn lastig in het gebruik.”

Anderhalf jaar geleden kwam Het Ivoren Kruis, de Nederlandse Vereniging voor Mondgezondheid, met het advies Droge Mond. Maar dat is sindsdien nog niet breed opgepikt.

„Een van de problemen is dat tandartsen deze preventieve zorg op dit moment nog niet kunnen declareren”, zegt Bikker. Maar het gaat vooral ook om bewustwording, zegt Laine. „Tandartsen, mondhygiënist en verzorgers in verpleeghuizen zouden mensen vaker de simpele vraag moeten stellen of zij last hebben van een droge mond.”